

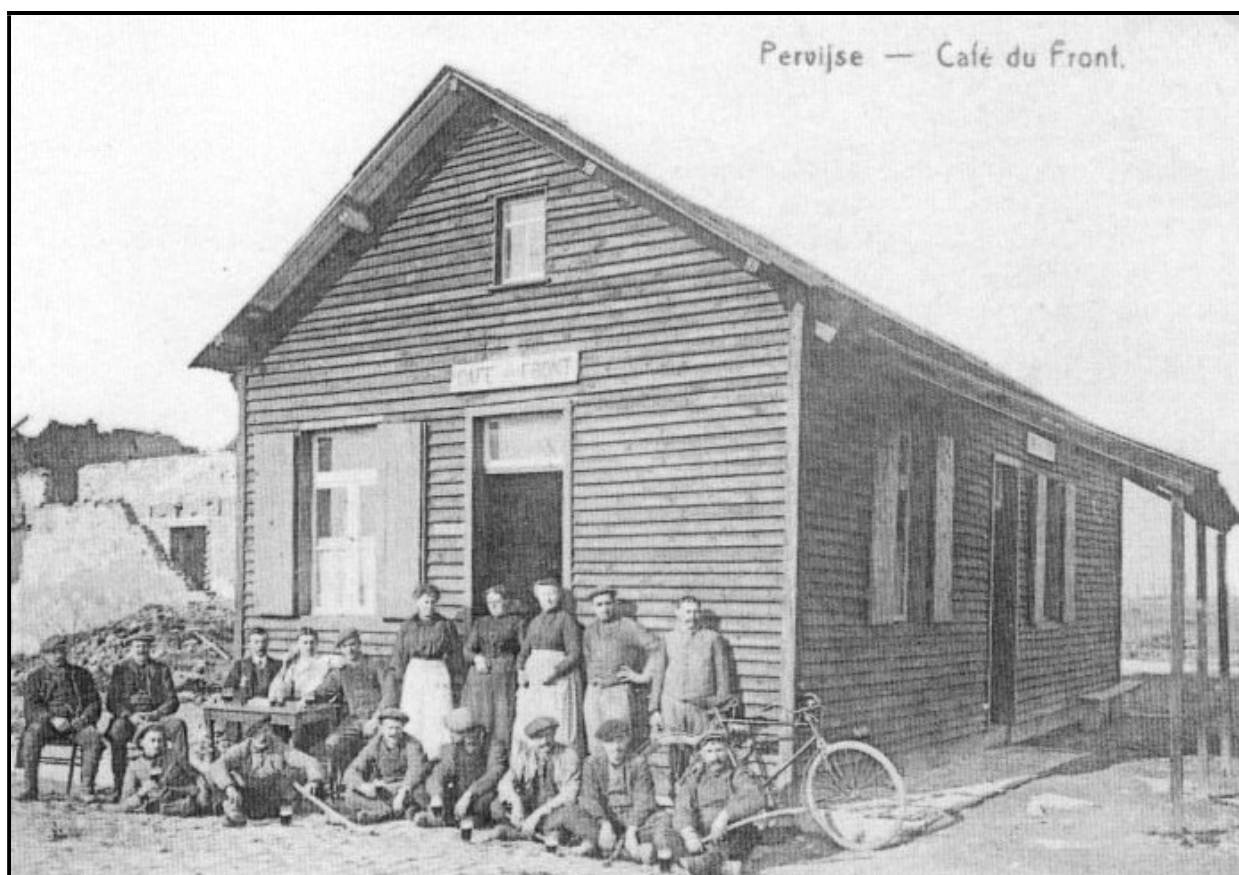
30. Herbergen uit de jaren '20

Halverwege de jaren '70 van de vorige eeuw verscheen "De herbergen uit de jaren '20" van de hand van A. Dawyndt, voorzitter van de heemkundige kring "Bachten de Kupe". Toen waren er in Pervijze nog 7 herbergen : Het Druivenhof, St. Martin, De Zwaan, Het Brouwershof, De Gouden Leeuw, In't Handelshuis en 't Vissershuis. Daarvan zijn er ondertussen ook al geschiedenis geworden. Blijkbaar was het uitbaten van een herberg vroeger heel wat leefbaarder dan nu het geval is want in 1924 waren er te Pervijze maar liefst 31 herbergen.

De tekst die hierna volgt is integraal overgenomen uit wat destijds verscheen in "Bachten de Kupe".

Pervijze 1920 : de gemeente likt haar wonden geslagen door de oorlog. De inwoners hadden noodgedwongen in 1915 hun haardsteden moeten verlaten om in de vreemde onderdak te vinden. Sommigen vestigden zich voorlopig in het Veurnse zo dicht mogelijk, anderen trokken het Franse in, op goed valle't uit, bevreesd als ze waren dat de vijand ook het hoekje vaderland dat nog restte, zouden bezetten. Pervijze werd één puinhoop, maar wie de noeste ijver en koppigheid van onze mensen, kent, beseft al dadelijk dat ze niet bij de pakken bleven zitten. Nog waren de Duitsers het land niet uit of met man en macht sloegen ze de handen bijeen om hun huizen terug bewoonbaar te maken. Aan materiaal ontbrak het niet, dat leverde het nabijgelegen front bij de vleet ; het hout uit de loopgraven en van de talrijke noodbrugjes. Al wat iets of wat bruikbaar was werd aangesleept en van de nood een deugd gemaakt, om in't droge te geraken. Het devies luidde : "je plan trekken" en dat konden zij.

De eerste herberg die op de gemeente heropende, stond op de hoek van de Veurne- en Nieuwpoortstraat, was gevestigd in een barak en droeg de betekenisvolle titel "Café du Front".

Zo maar niet een barak in één, twee, drie aaneen getimmerd met reeds gebruikte planken uit de "tranchées" maar door een stielman keurig in elkaar gestoken met overkoepelende "entrées" langs beide zijden der straten. Café en winkel meteen, waar reeds zichtkaarten van het verwoeste Pervijze aan de houten wanden waren gespijkerd en bij honderden verkocht aan de vele bezoekers uit alle delen van het land, die de streek wilden afzien waar hun jongens vier ellendige jaren in modder en slijk hadden

geploeterd. De herberg vulde ook een noodzaak aan voor de lijkzoekers, de ietwat oneerbiedige naam die men gaf aan de mannen die instonden voor het ontgraven en identificeren der gesneuvelden en door legerwagens dagelijks uit het achterland aangevoerd, ook voor de opruimers van oud ijzer, die uit hun gevaarlijk beroep handig munt sloegen. Lazarie en Liza Bussche, moeder en dochter, van het "Café du Front", draafden de ganse dag over en weer om al die mensen van drank en eten te voorzien, want hun winkeltje leverde kaas en hesp als toespijs voor de meegebrachte boterhammen.

Wanneer in 1923 de herberg "De Weegbrug" werd gebouwd, verhuisde Liza, intussen getrouwd, naar de Bruggestraat, waar wij haar later zullen terugvinden. Staf Vandeweghe, handelaar in vetten, kolen en granen, vestigde zich in voornoemd drankhuis en stichtte er de schuttersgilde "Willen is Kunnen" als eerste maatschappij die terug de kop boven water stak. Inmiddels werd weer aan de kermis gedacht, eerder schroomvallig, met een velokoers voor parochianen. Er bestaat een zichtkaart waar men, met het opeengestapelde puin der vernielde woningen als achtergrond, het vertrek bijwoont der plaatselijke "coureurs", waaronder enkele bekende gezichten zoals Vanderheyde, Pitas en Poot Lerberghe, populaire figuren uit het naoorlogse Pervijze.

Het gewone leven kwam langzaam weer op gang en de kermis verkreeg haar burgerrecht van vroeger, de volksspelen van voor de oorlog herleefden : valiezekoers, ringsteking per "voituur", zakloping en de fameuze puidekoers, waarbij een levende kikvors op een "kortewagen" diende vervoerd. Kreeg het beest het in de kop een onverhoedse sprong te wagen, dan diende de deelnemer soms acrobatische "tuimeletten" te verrichten in de graskant of tussen de benen van de toeschouwers om zijn prooi terug te vinden. Je mag mij niet verwijten te veel woorden te verspillen aan de dorpskermissen, maar hun bestaan ging onvermijdelijk gepaard met het herbergleven zelf. De kermis was een gebeurtenis door arm en rijk meegeleefd. Broers en zusters, nonkels en tantes, neefjes en nichtjes tot aan het zevende knoopsgat, werden aan de feestdis uitgenodigd, de kleuters ledigden hun spaarpot die zij zo ijverig het ganse jaar hadden bijgevuld en de mannen trokken na de noen, terwijl de vrouwen de afwas deden, gezamenlijk op herbergbezoek.

De café's taptten "à volonté" zodat menig kermisvierder reeds halfweg de week platzak was en op een gefortuneerder makker diende beroep te doen, de centen moesten toch op. Ja, de dorpskermissen zijn uit de folklore van Vlaanderen niet weg te denken.

Maar goed, we trekken verder op speurtocht, de Veurnestraat in. Enkele huizen voorbij "De Weegbrug" stond de "In Transvaal" van Modest Degraeuwe, die vast werk gevonden had in de maalterij Michiels. Kwam je te Modestens binnen, dan ontmoette je daar, negenmaal op tien, Fieltje Swyngedouw, die mt mondharmonica of trekorgel de klanten een pint afschooide. Welke aria's hij daar draaide kon hij meestal zelf niet zeggen, 't sloeg al door elkaar, vergezeld dan nog door een twijfelachtig gerinkel van een koperen bel die aan een stok balanceerde. Dat er dan nog sloebers gevonden werden, die 't oud ventje derwijze ophitsten, dat het van katoen gaf tot't speeksel hem langs de kin droop, mag hen niet als een uiting van spotzucht aangewreven worden, het maakte deel uit van het gewone volksvermaak. Fieltje vaarde er niet slecht bij en was in de zevende hemel, wanneer een toehoorder hem bewonderend op de schouder klopte en een pint betaalde. Cyriel Haeze, de eeuwige plaaggeest van het dorp, verbond zo op een keer Fieltjes harmonika, bij middel van een draad met de telefoon en maakte het manneke wijs dat aldus heel Brussel kon meeluisteren. Fieltje sleurde aan zijn instrument alsof zijn zielezaligheid ervan afhing en tot zijn armen er pijn van deden.

Cyriel Haeze zelf, als uitbater van "In de Kuiperij" kon't anders heel goed uitleggen, hij zweeg geen seconde en zijn eega Leonie die als hoedenmaakster het product van haar werk in een zijkamertje naast de gelagzaal etaleerde, deed een duit in't zakje, ook zij was niet op haar tong gevallen. Wat kon een herbergbezoeker meer verlangen dan een klapgrage waard en waardin, hij verveelde zich nooit "In de Kuiperij" en al kreeg hij er zelf met moeite één woord tussen, hij droeg steeds de illusie mee een belangrijke conversatie te hebben gehouden. Illusies tellen ook mee in de wereld.

Enkele huizen voorbij "In de Kuiperij" vonden we Camiel Scheirsen "In de Slachter", titel rap gevonden voor een beenhouwer als Camiel.

Romain Degraeuwe kwam in '24 overgestoken van Eggewaartskapelle en werd Pervijzenaar. Niet alleen bracht hij zijn stiel naar hier mee, ook zijn herberginsigne vergezelde hem bij de verhuis. De titel ? Als smid was dit zo klaar als pompwater : "De Smisse".

Langs de overzijde stond "De Voerman" van René Vanelverdinghe. Juist : voerman van beroep.

Gaston Vermeersch hield staminée ongeveer ter hoogte van Haeze's. Als insigne koos hij het oeroude "In de Papegaai". Oeroud, inderdaad ! Het papegaaischieten, het mikken naar een nagemaakte, in hout vervaardigde vogel, was vanaf de veertiende eeuw in onze streken bekend en lag aan de basis van deze langzaam wegwijkende herbergnaam.

De oude A-Vaart, het toenmaals visrijke leedje dat de scheiding uitmaakte tussen Veurne en Pervijze, kon een gastvrij plekje voor de hengelaars goed gebruiken. Gelegen op een paar passen afstand van de Sassenbrug, werd "De Snoek" van Karel'tje Handschoewerker, hun stamlokaaltje, waar zij op hun dooie gemak de boterhammen konden verorberen. "Je had alle soorten van vissers" vertelde Karel'tje vaak, "de verstokte liefhebbers, die geen minuutje van hun vrije tijd durfden opofferen om een slok te komen drinken, en voor wie moeder Elza met een "kitte" bier naar de vaartberm trok en de ersatzvissers die het hengelen als voorwendsel gebruikten om er alleen van onder te muizen en rond de kaarttafel hun tijd verknoeiden om 's avonds met een flinke portie paling die zij in "De Beurte van Antwerpen" te Veurne kochten, huiswaarts te keren". Snoevers uit het binnenland, op vakantie aan de kust, maar die goed verteerden, dat was het voornaamste. Hij had hen toch maar "leeg" op, ons Karel'tje, bijzonder na die smerige toer met de zak die ze hem gelapt hadden. Karel'tje, als landbouwwerkman steeds vroeg uit de veren, diende elke morgen koffie te zetten vooraleer hij naar zijn werk trok. Droog hout, van 's avonds voordien onder de schapraai gereed gezet, bracht in een minimum van tijd uitkomst. Maar wat er die morgen, het was een eind in september en reeds redelijk fris, aan de stoof schortte, ging Karel'tjes verstand te boven. Hij had schoon te blazen dat zijn longen dreigden te scheuren om het vuur aan te wakkeren, er was geen blazen aan, het hout vatte geen vuur, doofde uit en de rook sloeg terug de keuken in. Papier en vers hout bijeengescharreld, het hielp geen zier. "Een vogel in de schouw" schoot het door Karel's brein en hij klom het dak op, op gevaar af de nek te breken. Hij had het bij het rechte eind, de "kave" zat verstopt, jawel, maar niet met een dode vogel maar met een natgemaakte baalzak. Wie hem die toer had gedraaid kreeg hij niet te weten, al wou Karel zijn hand ervoor in het vuur steken dat het iemand van de kust was.

Honderd meter, dicht bij de gemeente op, langs dezelfde zijde als "De Snoek", stond "De Boomgaard" met Hector Vanhoorne als uitbater. Vanaf de 15de tot de 18de eeuw bevonden zich in Veurne-Ambacht talrijke boomgaarden, wiens vruchten hun weg vonden langs de vele kanaaltjes en grachten. Derhalve waren de staminées die de titel "De Boomgaard" of zoals in de meeste gevallen "De Groene Boomgaard" uitstalden nooit ver verwijderd van een brugje dat als steiger diende bij het opladen der appels en peren.

Het insigne diende als reclamebord voor de verkoop van vruchten. Doorgaans werden zowel "In de Snoek" als "De Boomgaard" de wafelkoten genoemd. 't Water komt je in de mond, ik zie het, maar je hebt het verkeerd voor, niet het geurige met suiker bestrooide of met boter besmeerde gebak van bloem, melk en eieren, dat reeds op je tafel is gekomen of waaraan je op een kermis snoepte, lag aan de oorsprong van de bijnaam, maar simpelweg de langs de overkant opgerichte barakken, gedekt met halfmanige golfplaten, aangesleept uit het IJzergebied en dienstig als noodwoningen voor geteisterde dorpingen. Die barakken, omwille van de vorm van het dak, ook hoepelbarakken genoemd, deden met een beetje fantasie aan kermiskoten denken, maar verdwenen even vlug als ze er gekomen waren. Toch duurde het nog geruime tijd vooraleer de beide cafeetjes van hun lapnaam afkwamen.

We hernemen onze exploratietocht in volle dorpscentrum. De hoekcafé's "Het Paradijs" en "De Gouden Leeuw" vormden, na de heropbouw een trechtervormige ingang naar de Diksmuidestraat, waar intussen nog twee andere vooroorlogse herbergen hun deuren hadden heropend. Dit was alles wat restte van het twaalfstal stamineetjes dat voor de oorlog deze straat bevolkte. Enkele jaren nadien kwam zich daartussen nog "Het Handelshuis" nestelen. Even nader kennis maken : "De Gouden Leeuw" kreeg Henri Decat als kastelein, terwijl moeke Nathalie de aanpalende winkel voor haar rekening nam, wat niet wegnam dat zij in de herberg op tijd en stond bijsprong.

Enkele huizen verder trof men "De Zwaan" aan van kleermaker Henri Madelein. Langs de overzijde noteerden wij, benevens "Het Paradijs", de aanwezigheid van "De Wijngaard" die, na vier jaar gedwongen rust en grondige herstelling, een nieuwe tijd tegemoet ging en meteen gebruik maakte om haar uitgangsbord te vervlaamsen. Van in de vorige eeuw tot aan de oorlog immers, had zij "De Vigne" geheten. De naam "De Wijngaard" is vatbaar voor twee verklaringen. De eerste houdt rechtstreeks verband met het herbergleven zelf. "In de wijngaard des Heren verkeren" is een verfijnde uitdrukking voor "onder de invloed van de drank verkeren". Aannemelijker is de thesis gesteund op het verbruik van de wijn in Vlaanderen, dat in de Middeleeuwen zeer aanzienlijk was en een rijke bron van inkomsten voor de steden betekende.

In 1924 vestigde Remi Boomgaert zich naast "De Wijngaard". Het uitgangsbord van zijn herberg vermeldde "In't Handelshuis". De plaats waar zelfs een koning te voet naar toe moet, kreeg in de gewesttalen heel wat namen toegewezen : watercloset of gemak zijn de properste en de deftigste. Ook in vroegere jaren was de titel van dit ontlastingsstoetel voor de mens heel

verschillend. In de archieven van West Vlaanderen krijgt men namen onder ogen als "het cleen huyscin", de "heimliochede", "het vertreck" of de "aysemente". Kan ik er iets aan doen dat dit huizeke nog al dikwijls misbruikt werd voor plagerijen en deugnietestreken ? Volgende gebeurtenis speelde zich af in "Het Handelshuis" maar zou in "den doôboek" zijn gebleven, zo het slachtoffer had gezwegen. Remi, de waard, vond op een morgen een vleugellamme "kauwe" (een kraai) op de achterkoer, klopte de vogel "bollewoarde" en deponeerde haar in het gemak. "'t Is ol vette", zei hij en dacht er verder niet meer aan. Het beest moet terug op zijn positieven zijn gekomen want... enfin, het einde van het verhaal is zo delikaat dat ik je aanraad verdere inlichtingen in te winnen bij Treesje van't Handelshuis, zij kan je op de goede weg helpen.

In de Molenstraat, een zijstraatje dat de Diksmuidestraat met de Veurnestraat verbindt, stond "'t Patersvatje" van Seraphin Thomaere, dat naderhand verhuisde naar de Veurnestraat, naast de "In Transvaal".

In de Nieuwpoortstraat was er slechts één herberg : de "In de Sterre" met Leon en Marie Devos achter de toog.

De traditie van het herbergbezoek na een kerkelijke dienst werd ook te Pervijze geëerbiedigd. Een uur zwijgen en stilzitten werd gecompenseerd door het luidruchtige gezwets in de onderscheiden caféétjes nabij de kerk. Je had er "De Lelie" van Virginie Villeirs, de "Gareelmakerij - 't Wit Paard" van Henri Lemahieu, "De Sleutels" van Tuur Decoster en "In't Front" opgericht door Liza Bussche na haar huwelijk. Van al deze herbergen is geen sprake meer, alleen de laatste is nog herkenbaar aan het open portaalje waarop drie bruingschilderde deuren de vroegere winkel en gelagzaal afsperreren.

Het overstroomd gebied reikte gedurende de oorlog tot aan de ijzerweg, en wat van de woningen tussen de IJzer en Pervijzestatie restte was niet veel zaaks meer : brokkelige muren en ondergelopen kelders. Er werd voorlopig getapt in de inderhaast opgetimmerde barakken, maar vanaf het midden der jaren twintig kwam alles terug op zijn plooï.

Vorbij de overweg oefende Julien Vandenbussche het renderend beroep van velomaker uit, terwijl vrouw Léontine de klanten aan de klap hield. Hun herberg noemde "De Vrede", eerder een symbolische titel, waarvoor zich twee versies opdringen. Niet alleen de vredelievende oproep van de waard bepaalde de keuze, maar ook het aanprijzen van de rustige sfeer van het lokaal, lag in de bedoeling. In "De Vrede" maakten de mannen van de statie hun bedde, wordt nog te Pervijze op een zwijgens rondgebazuind, wat figuurlijk bedoeld is natuurlijk. 't Zat namelijk zo : in 't gebuurte van "De Vrede" stond een rij huizen opgetrokken, voorbehouden aan het stationspersoneel. Die mensen waren aan geen vaste uren gebonden en moesten om beurt vroeg of laat in hun kooi, naargelang hun dienst. Was het dan geen gave Gods, gelijk welk uur van de dag en nacht, voor of na hun opgelegde taak, een plekje te weten waar een borreltje hen ontzuochterde of een "slaapmutsje" hen in de gezegende armen van Morpheus voerde ? "De Vrede" was het stamcafé van zowel de chef, onderchef, bareelwachter of bediende van de statie, die vrijuit konden in en uit lopen, zelfs zonder te verteren. Pervijzestatie, die op de lijn Nieuwpoort-Diksmuide lag, werd in 1959 opgedoekt, maar de "statiehuizen" bleven overeind. "De Vrede" miste haar beste klanten, waardoor haar bijnaam "In de lange Nachten" elke betekenis verloor en dacht aan inpakken.

Een honderdtal meter verder troffen we "De Afspanning" aan van Fonten Missinne en nog een eind verderop de "Petit Paris", bakkerij en herberg van Briek Barbier, die de duivenmaatschappij "De Reisduif" binnen zijn muren kreeg.

Warden Vandenberghé bewoonde de overzijde, niet zover van de weg die naar Stuivekenskerke loopt. Op de gevel ontwaart men nog, het overschilderd "ensigne" "In de Karpel", voor de oorlog een gewaardeerde afspanning.

Nu belanden we te Schoorbakke, het gehucht van Pervijze dat de oorlogsmiserie van dichtbij had meegemaakt en aan de lijve ondervonden. Het bevatte niet veel huizen : een drietal en een "reke"

zijwaarts van de brug gekeerd, één overbuurman, een paar krotwoningen verder van de stroom af en enkele afgelegen boerderijen, laat ons zeggen een twaalfstal huisgezinnen leefden er voor 1914 op Schoorbakke. De oorlog schiep het landschap tot één woestenij en de woningen tot puin. De drang naar eigen haard droeg er toe bij om de teruggekeerde bewoners tot herstel aan te wakkeren en op tijd gereed te komen om de vele toeristen die de berucht geworden Schoorbakkebrug en het ommeland bezochten, ordentelijk op te vangen. Karel Pyliser was er als de kippen bij om de herberg "In de IJzer" tot een soort noodrestaurant in te richten en al was het huis aanvankelijk nog met verroeste planken dichtgespijkerd, toch konden de bezoekers hun grootste honger stillen met "Thé - Chocolat - Koffie - Lait" zoals een op de zijgevel aangebracht plakkaat aankondigde. Ja, Karel, afkomstig van Middelkerke, kende de knepen van kunst.

De herberg "Schoorbakkebrug" van Warden Vandamme had haar naam van vroeger hernomen. Medard Ekelson's noemde "In Volle Front", een betekenisvolle titel, maar een overbodige aanwijzing. Een aanpalende stal, tot winkel gepromoveerd, stelde potten, pannen en "quinqéglazen" te koop. Medard zou kort daarop naar het dorp verhuizen. Cyriel Decroos deed familiair met de andere mee, hij had ook zijn deur wijd opengezet, aldus profiterend van de winstgevende koek. Als smid koos hij natuurlijk zijn patroonheilige "Sint Elooï" om de herberggevel op te smukken. De belangstelling luwde met de jaren, de toeristen werden veeleisender, zochten comfortabeler eethuizen op, dichter bij een grote baan en gemakkelijker te bereiken. Schoorbakke hernam zijn nederig bestaan van weleer, maar bleef een trekpleister voor hengelaars, die de stamineetjes toch nog een boterham gunden.

De andere buitenwijk van Pervijze, Rousdamme, telde twee herbergen : "In de Meiboom" van Miel Verslype en de "In de Landsman" van Pamphiel Carnier. Ik heb stilzwijgend en met een half oor heel wat discussies meegemaakt betreffende het aantal herbergen op een gehucht, dat twee gemeenten vertegenwoordigde, omdat ze juist zo moeilijk uit elkaar te houden zijn, zoals weer hier te Rousdamme waar een viertal stamineetjes als geburen naast en met elkaar leefden. De helft ervan behoorde echter bij Avekapelle.

Een wegwijzer langs de baan naar Nieuwpoort, leidt je op zeker ogenblik de weg naar Booitshoeke op. Voor je plezier moest je't niet doen, want de kasseikoppen uit "Djezekens tijd" verhinderden elke normale conversatie en riskeerden bij nat weder een onvermijdelijke slippartij. Maar wij dienen onze taak tot een goed einde te brengen en hier, in de omgeving, moeten ergens vijf huizen te vinden zijn. Dit vermoeden steunt op de benaming van de vroegere herberg "In de Vijf Huizen", benaming die nog toepasselijk blijft voor dit verloren gat van Pervijze. De gewezen herberg is gemakkelijk te herkennen, de wit gekalkte strook op de volle lengte van de gevel herbergt wel het oude "enseigne" maar niet haar vroegere bestemming : de boerderijstaminee van Pier Driese.

Uilenspiegel, alom vertegenwoordigd in ons Vlaamse land, had zelfs hier zijn poten niet kunnen thuishouden. Het vlas diende hoogstnodig gezaaid en dat zou vandaag gebeuren, had Pier beslist. Maar nergens was zijn "eegde" te vinden. Wagenkot en stallingen, schuur, mikke werden ondersteboven gezet, maar dat ellendig ding bleef zoek. Hij sakkerde zich bijna een bult en "t gerocht half voornoene" vooraleer Elza, die met haar was naar de bleek trok, de sloeber in het oog kreeg, "hoog in't droge" bengelend aan een reep tussen de takken van een wilgeboom. Zou je niet dood vallen.